

REZUMAT

Perioada postbelică a însemnat, pentru multe țări din Europa Centrală și de Est, printre care și România, o deturnare de la evoluția economico-socială firească într-un regim democratic și cu economie descentralizată competițională, prin impunerea, cu forța armelor, a unui sistem dictatorial de tip socialist-marxist, care și-a propus, încă de la instaurare, lichidarea proprietății private (temelia prosperității) și a libertăților individuale și de grup.

Datorită acestui fapt, în societatea românească, în a doua jumătate a secolului trecut, s-au acumulat o serie de contradicții și dezechilibre cu efecte dramatice pentru nivelul de trai al populației, care, la sfârșitul anului 1989, valorificând oportunitățile apărute pe plan internațional, a luat o opțiune majoră pentru destinele sale, anume trecerea la o societate nouă bazată pe economia de piață, de fapt, cu piață concurențială, și regim politic democratic.

În perioada scursă după decembrie 1989, conceptul „tranziție” a fost și încă este folosit cu o frecvență deosebită în terminologia politică, în mass-media și chiar în vorbirea curentă. El a fost adoptat rapid și de știința economică, pentru că referirile uzuale sunt la tranziția postsocialistă, în sensul, nu suficient de riguros, de trecere de la economia hipercentralizată (asociată socialismului) la economia cu piață concurențială (asociată capitalismului) – sunt omise, premeditat sau nu, celelalte genuri de tranziție pe care le parcurge omenirea pe diferitele sale segmente sau etape de evoluție.

Conceptul respectiv este totuși prea general, ambiguu, se poate spune chiar neclar, fiind încărcat cu o multitudine de sensuri; ca atare, în multe cazuri creează confuzii și devine instrument facil de manipulare. Este cunoscut faptul, însă, că o cerință elementară și, totodată, fundamentală pentru ca orice noțiune sau concept să poată servi comunicării umane este claritatea definiției, concordanța dintre realitate și termenii utilizați. De aceea, înainte de a exprima opinii despre desfășurarea tranziției sau reformei în România (fără a pune semnul egalității între cei doi termeni) se conchide că se impun atenției unele aspecte care privesc înțelesul noțiunilor respective, pornind de la sensurile care li se atribuie în mod curent.

Titlul tezei de doctorat „**AGREGATE ȘI CORELAȚII MACROECONOMICE ALE ROMÂNIEI ÎN PROCESUL DE REFORMĂ**” poate sugera că, definitorie pentru succesul cercetării, este analiza statistico-economică. S-a considerat, totuși, necesar să se imprime o deschidere mai largă, motiv pentru care teza este structurată pe trei părți înlănțuite pentru a facilita abordarea graduală a unor fenomene și procese deosebit de complexe.

Partea I-a, intitulată „*STADIUL CUNOAȘTERII: TRANZIȚIE POSTSOCIALISTĂ, TRANSFORMARE, REFORMĂ, PRIVATIZARE ȘI ECONOMIE PERFORMANTĂ*” cuprinde două capitole, după cum urmează:

Capitolul 1 – *PROLEGOMENE ALE REFORMEI POSTSOCIALISTE ROMÂNEȘTI*, în care sunt analizate tranzițiile lumii contemporane (definirea tranziției, pattern-urile tranzițiilor contemporane, tranziție și schimbare, trăsături distinc-

tive ale mediului internațional al tranzițiilor contemporane), abordarea analogică a tranziției postsocialiste a României (tranziție și reformă – două moduri de abordare a schimbărilor implicate de trecerea la economia cu piață concurențială, trei analogii posibile și utile, analogii cu tranzițiile României, necesitatea unei teorii generale a tranziției de la economia totalitaristă la economia cu piață concurențială) și tranziția lumii contemporane spre un mod nou de producere a avuției (plurivalența conceptului de nouă economie, societatea informațională, un mod nou de creare a avuției, de la societatea informațională la societatea cunoașterii, cosmopolitismul noii economii în cadrul societății globalizate). În același context, este pus un accent deosebit pe privatizarea proprietății ca ax central al tranziției postsocialiste, cu focalizare pe problemele privatizării proprietății în perioada de reformă (condiționarea privatizării de manifestarea acută a unor fenomene de criză în domeniul economic, social și politic, incapacitatea guvernelor de a asigura dezvoltarea și a contracara imperfecțiunile pieței, reconsiderarea locului economic al statului, argumentarea teoretică a superiorității proprietății private față de proprietatea publică, obiectivul strategic al programelor de privatizare a proprietății, ritmul de desfășurare, învățăminte pentru România) și pe scenariul unui program de privatizare considerat ideal (etapele unui asemenea program, selecția întreprinderilor publice pentru privatizare, privatizarea materială și privatizarea managerială, modele și metode de privatizare materială și managerială);

Capitolul 2 – *ECONOMIA CU PIAȚĂ CONCURENȚIALĂ, FUNCȚIONALĂ ȘI PERFORMANTĂ* – în care se fac referiri la definirea, caracteristicile, elementele definitorii ale economiei cu piață concurențială și la tipurile de economie cu piață concurențială (trecerea de la economia de schimb la economia de piață, modalitățile de definire a economiei de piață, elementele structurale care stau la baza economiei cu piață concurențială, piața concurențială – element central al economiilor moderne performante, enumerarea caracteristicilor principale ale economiei cu piață concurențială, conceptul de piață, funcțiile pieței concurențiale în economiile moderne, sistemul teoretic al economiei cu piață concurențială, sistemul real al economiei cu piață concurențială și tipurile acesteia, economia de piață spre care se îndreaptă România);

Partea a II-a, intitulată „*CONTRIBUȚII TEORETICE: CONCEPTE, CORELAȚII ȘI AGREGATE FUNDAMENTALE ÎN ECONOMIA CONCURENȚIALĂ*” este structurată pe două capitole, după cum urmează:

Capitolul 3 – *CONCEPTE ȘI CORELAȚII FUNDAMENTALE ÎN MACROECONOMIE*, în care sunt puse în discuție următoarele: cererea agregată și oferta agregată de bunuri și servicii (fundamentele analitice ale cererii și ofertei agregate de bunuri și servicii, dependența producției și prețurilor de interacțiunea cererii agregate cu oferta agregată), șomajul și rata șomajului (șomaj și șomeri, cauzele și formele șomajului, implicațiile alocațiilor pentru șomaj asupra fenomenului de șomaj, măsurarea sau evaluarea șomajului), inflație și rata inflației (cauzalitate în procesul inflaționist, implicații ale inflației în perioada actuală, inflația perfect și imperfect anticipată, inflație, prețuri relative și cicluri economice, sisteme monetare, sisteme valutare și controlul inflației, protecția prin indexare contra inflației, inflația – obiect al ideilor de avangardă în economie), creșterea economică și rata creșterii economice (determinanții principali ai creșterii economice, teorii privind creșterea economică) și fluctuațiile ciclice și trendul economic (ciclicitatea evoluției economice, măsurarea fluctuațiilor ciclice, indicatorii fluctuațiilor ciclice, previziunea ciclurilor economice); pe baza aspectelor enumerate se fac referiri la corelațiile dintre cererea agregată și oferta agregată, dintre inflație și șomaj, dintre creșterea economică, inflație și șomaj.

Capitolul 4 – *SISTEMUL AGREGATELOR SAU INDICATORILOR UTILIZAȚI ÎN ANALIZA MACROECONOMICĂ*, în care sunt analizați indicatorii statistico-economiци pe termen scurt (indicatorii conjuncturali pe termen scurt folosiți în Uniunea Europeană, sistemul indicatorilor pe termen scurt folosiți de Banca Mondială), agregatele rezultatelor la nivel macroeconomic specifice Sistemului Contabilității Naționale (definierea agregatelor rezultatelor activității economice în SCN, factorii care influențează agregatele macroeconomice, modalitățile de calcul a principalelor agregate macroeconomice), agregatele masei monetare sau ale stocului de monedă și influența variației prețurilor asupra agregatelor economice de rezultate;

Partea a III-a, intitulată „*ANALIZĂ STATISTICO-ECONOMICĂ: STRATEGII ȘI EVOLUȚII ÎN ROMÂNIA POSTSOCIALISTĂ*”, desfășurată pe două capitole astfel:

Capitolul 5 – *STRATEGII ÎN PERIOADA DE REFORMĂ*, cu accent pe: problematica semnificativă a evoluției postcomuniste în Europa Centrală și de Est, conținutul strategiei românești în perioada de reformă, respectiv punctul inițial al tranziției – economia românească la sfârșitul anului 1989 (mecanismul de funcționare a economiei de comandă, stadiul dezvoltării economice la sfârșitul anului 1989, contradicții și dezechilibre economice), România în procesul de reformă – coordonate definitorii, strategia dezvoltării pe termen mediu în vederea aderării la Uniunea Europeană (premisele elaborării strategiei de aderare, problema fundamentală a strategiei de dezvoltare pe termen mediu în vederea aderării la Uniunea Europeană, planul național de dezvoltare a României în perioada 2002-2005, programul național de reforme 2007-2010);

Capitolul 6 – *DINAMICI MACROECONOMICE*: evoluția indicatorilor macroeconomici din România în perioada 1990-2004 și evoluții caracteristice perioadei de preaderare (2000-2006) și perspective pentru anul 2010. În acest context, s-a urmărit surprinderea dinamicii principalelor agregate macroeconomice în primul deceniu al tranziției, până la elaborarea unor strategii cât de cât coerente pentru procesul de reformă, după care s-a trecut la strategia pe termen mediu și la planul național de dezvoltare care aveau menirea să asigure condițiile pentru aderarea la Uniunea Europeană. Dinamicile se suprapun, desigur, într-o anumită măsură pentru că tranziția și reforma sunt procese continue nu strict etapizate sau fragmentate. Sunt prezentate unele aspecte ale perspectivei până în anul 2010 pornind de la considerația că actuala criză va modifica radical previziunile efectuate și strategiile elaborate pe baza lor. Pe termen scurt se poate ține seama, însă, de o anumită mișcare inertială.

Lucrarea se încheie cu o serie de concluzii finale de sinteză, însoțite și de o serie de probleme de reflecție. În accepțiunea cea mai simplă, cuprinzând domeniile esențiale ale vieții, tranziția desemnează trecerea de la o stare la alta, de la o situație la alta. Înțelegerea tranziției în perspectivă terminologică presupune, firesc și necesar, cunoașterea stării sau a situației din punctul de plecare, precum și, mai ales, o viziune asupra stării sau situației în care ea urmează a se finaliza, pentru că punctul terminus al oricărei tranziții determină scopul acesteia, natura opțiunilor, căile, mijloacele și modalitățile de acțiune.

În termeni concreți, după cum arată experiența și realitățile ultimilor ani, pe baza analizei evoluției agregatelor macroeconomice, tranziția reprezintă un proces sau, mai exact, un șir de procese dinamice, de durate și intensități diferite, funcție de sfera sau domeniul în care au loc – politică, economie, viață socială, comportament etic, cultură, învățământ etc.

Mai mult decât atât, analiza ansamblului acestor procese pune în lumină aspecte diferite și diferențiate sau chiar o succesiune de tranziții interlegate, precum: de la un sistem totalitar la democrația pluralistă și statul de drept; de la economia centralizată, de comandă, la cea a liberei concurențe, a pieței; de la partidul unic la pluripartidism; de la o structură socială generată de preponderența proprietății colective, de stat la o nouă structură a grupurilor socio-profesionale, stimulată, între altele, de revigorarea proprietății private; o tranziție către o nouă diviziune internațională a muncii (o nouă ordine mondială) și, drept urmare, un loc nou al economiei naționale în economia zonală și mondială; o tranziție către un comportament social nou al oamenilor și, în consecință, către o morală nouă, pe fundalul modului istoric de a fi și a acționa al poporului român.

În pofida acestor nuanțe sau descifrări analitice, este reală constatarea că explicațiile care se dau în mod obișnuit tranziției sunt incomplete. Este vorba, în primul rând, despre faptul că din aceste definiții lipsește, ca regulă, o caracterizare clară și directă a tipului de societate care va rezulta din tranziție, adică a orânduirii economico-sociale care va fi creată în România post-tranziție.

Procesul reformelor în România a inclus, desigur, preocupări și eforturi pentru elaborarea unei strategii generale. Din astfel de preocupări și eforturi au rezultat diferite proiecte privind tranziția, precum și integrarea în structurile europene, programele de guvernare și chiar programele partidelor politice, în măsura în care acestea se referă la reforme viabile, adecvate societății românești. Pentru primii ani nu se poate susține, totuși, că tranziția ar fi fost ghidată de o strategie cuprinzătoare, fundamentată și elaborată temeinic. Dimpotrivă, dacă se trece în revistă ordinea în care s-au împlinit unele măsuri importante în procesul reformelor (liberalizarea prețurilor în raport cu eliminarea subvențiilor, corelarea restructurării economiei, a unităților economice cu privatizarea, chiar strategia privatizării, concepută de un guvern și corectată, în mod necesar, de altul) se observă curențe serioase în stabilirea priorităților, în asigurarea unei coerențe reclamate de realitățile economice și sociale, adică se reliefează curențe care țin tocmai de strategie.

Parcursul economic al unei țări într-o anumită perioadă de timp sau starea economiei naționale la un moment dat pot fi apreciate numai cu ajutorul nivelului performanțelor sale cantitative, calitative și structurale. Acestea se cuantifică într-un mod corespunzător (satisfăcător) cu ajutorul unui sistem complex de indicatori calculați, mai ales, la nivel macroeconomic (dar și la nivelul altor structuri organizatorice). Indicatorii sunt însă expresia concretă a unor concepte economice fundamentale care au diverse forme de manifestare. Indicatorii formează un sistem coerent, motiv pentru care, pentru aprecierea performanțelor economice, ei trebuie priviți și analizați în mod corelat, fapt care generează un sistem de corelații, care trebuie să se înscrie între anumite coordonate pentru a decide că economia este performantă și funcțională.